

GIRONA

Miguel Herrero y Rodríguez de Miñón es declara «transconservadorista» a la UdG

L'expert constitucionalista distingeix tres tipus de conservadurisme

ANIOL RESCLOSA

CONFERÈNCIA. Herrero de Miñón durant la seva intervenció a la UdG.

PTV, Girona Miguel Herrero y Rodríguez de Miñón es va declarar transconservadorista, la millor adaptació del conservadurisme a la societat actual –segons va afirmar–, en la conferència que va oferir ahir a la Universitat de Girona. L'expert en Dret constitucional va oferir la ponència titulada «Els tres conservadurismes» dintre de les jornades «El rerefons filosòfic del conservadurisme i del neoconservadurisme», que la Càtedra Ferrater Mora de Pensament de la UdG va organitzar al novembre però a la que llavors Rodríguez de Miñón no va poder assistir.

En l'actualitat, Miguel Herrero y Rodríguez de Miñón (Madrid, 1940) presideix el Tribunal Constitucional d'Andorra i forma part de la *Real Academia de Ciencias Morales y Políticas* des de 1991. Ser un dels redactors de la Constitució espanyola el 1978 és un dels aspectes més destacats del seu currículum, així com el fet d'haver estat diputat d'UCD entre 1977 i 1981, i d'Alianza Popular i del PP el 1982, 1986 i 1989.

Ahir, Miguel Herrero y Rodríguez de Miñón va descriure tres tipus de conservadurisme: el clàssic, el neoconservadurisme i el transconservadurisme, amb el

qual s'identifica ell. D'acord amb les seves explicacions, l'últim tipus és el que més s'ajusta a la societat actual i el va definir com un corrent molt institucional, que ha de respondre a la singularitat dels diferents pobles, la temporalitat i l'afectivitat.

Distància amb la dreta espanyola

Rodríguez de Miñón va afirmar que «els transconservadors fugim de la claredat moral dels neoconservadors» –bàsicament dels Estats Units– i va considerar «més sensat saber que la racionalitat ha de partir del fet que les coses són opaques, fugisseres de les generalitzacions». El constitucionalista va explicar que entre els seus objectius hi ha «reconèixer que els drets fonamentals només es donen en un context concret i singular».

Entre els trets distintius d'aquest corrent, també va incloure la defensa del valor de «la comunitat per als béns públics» i, pel que fa a la política exterior, la recerca de l'equilibri entre l'interès propi i allò «més útil per a tots». En resposta a un dels assistents a la conferència, va opinar que el transconservadurisme que ell defensa «no quallarà en la dreta espanyola». I, d'altra banda, va afegir que si aquest sistema funcionés consolidaria la realitat plurinacional de l'Estat.

**Per als que
els agrada
pensar**

● La Facultat de Lletres de Girona organitza les segones Jornades de Pensament, Filosofia i Ciència, amb la participació de reconeguts especialistes en el tema

El professor de la UdG Joan Vergés coordina un llibre sobre el nou conservadorisme

● **Girona.** Joan Vergés, professor de la Universitat de Girona (UdG), ha coordinat l'edició de *Cons i Neocons: el re-refsos filosòfic* (Ed. Documenta Universitària), el primer estudi en llengua catalana que fa atenció al fenomen del neoconservadorisme en el món polític del present per intentar explicar-ne les raons profundes i revelar el seu substrat filosòfic. El volum incorpora les reflexions sobre el tema, a més del mateix Vergés, de Miguel Herrero y Rodríguez de Miñón, Toni Negri, Josep M. Esquirol, José Manuel Bermudo, Ramon Alcoberro, Josep Olesti Vila, Josep M. Ruiz Simón i Josep M. Terricabras. La presentació tindrà lloc demà a l'Ateneu Barcelonès (19.30 h), i serà a càrrec de Ferran Requejo, catedràtic de ciència política de la Pompeu Fabra. / E.V.

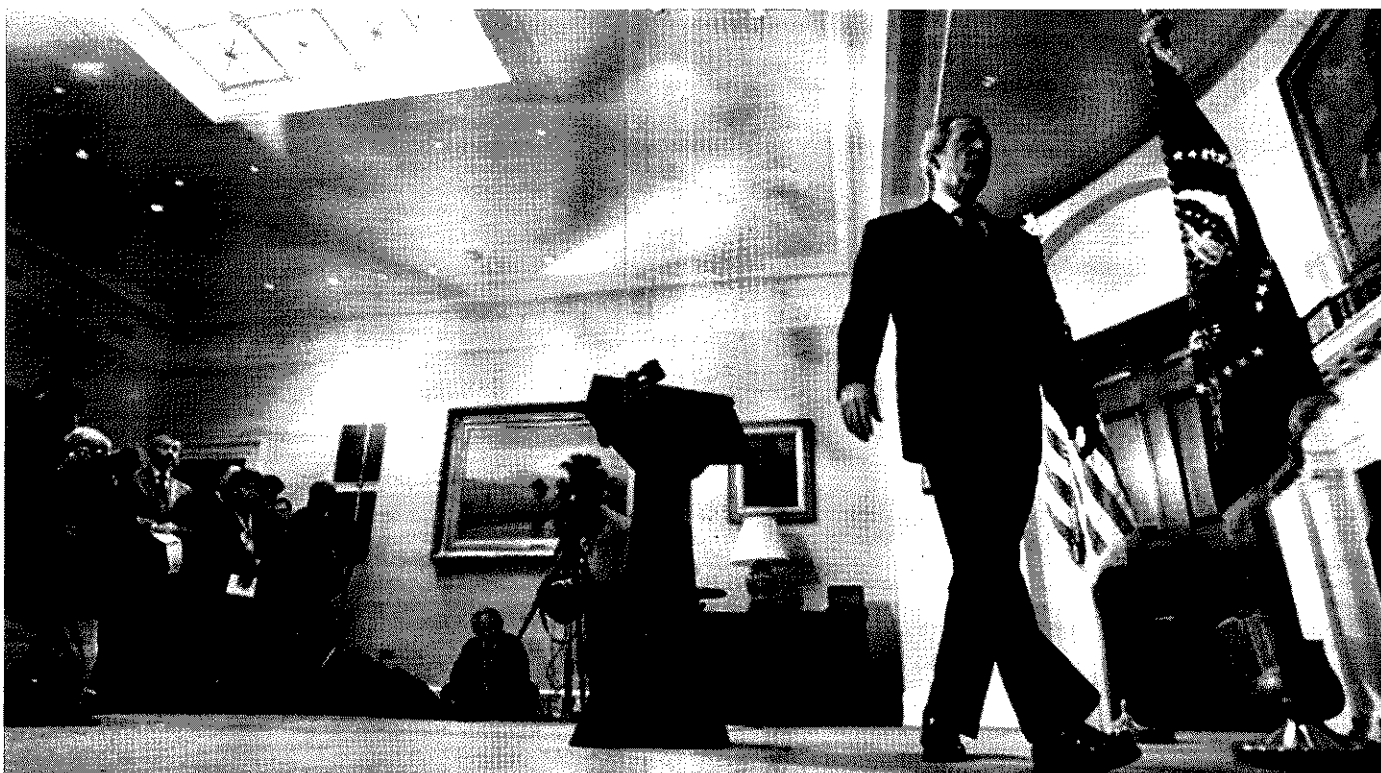
Camp obert

Cançó dedicada

The Rolling Stones han dedicat una cançó als *neocons*. Es titula «Sweet Neo Con» i els diu, entre altres coses: «Dius que ets un patriota; jo dic que ets un tros de merda».

Un llibre col·lectiu coordinat per Joan Vergés analitza el fenomen dels 'neocons' i les influències filosòfiques que ha rebut aquest corrent de pensament, d'Ernst Jünger a Leo Strauss

→ Cap a on va el neoconservadorisme després del seu fracàs en la guerra de l'Iraq? George Bush, que els ha escoltat seriosament, ha quedat esmaperdut després del fracàs de la seva política exterior.

Conservadors i 'neocons'

Què és el neoconservadorisme, aquest moviment de dreta agressiva que ha aconseguit el poder als Estats Units? Un grup de politòlegs i professors de filosofia, molts d'ells de la Universitat de Girona, han analitzat el fenomen amb rigor

Pep Martí - BARCELONA

Es **l** neocons poden haver estat una de les modes polítiques més fugisseres dels darrers anys. Però, deixin pòsit o no, el cert és que han deixat empremta. Durant alguns anys, pensadors neoconservadors han inspirat la política exterior de la primera superpotència mundial, aliats a sectors més tradicionals de la dreta nord-americana. Les seves idees també han entrat a Europa, i a l'Estat espanyol han trobat escalf en el si de sectors propers a la FAES, el laboratori d'idees del PP.

Joan Vergés, professor de la Universitat de Girona, ha coordinat *Cons i neocons: el rerefons ideològic* (Documenta Universitària), per analitzar el fenomen. Hi col·laboren Josep Maria Esquirol, Josep Maria Ruiz-Simon, Miguel Herrero de Miñón, Ra-

mon Alcoberro, José Manuel Bermudo, Josep Maria Terricabras, Josep Olesti i Toni Negri.

El llibre és resultat de les jornades que la Universitat de Girona va organitzar sobre el conservadorisme i el neoconservadorisme al novembre de 2006.

Extrotrotskistes

És a l'Administració de Bush on s'ha visualitzat més clarament aquesta aliança entre vel·ls i nous conservadors. En certa manera, els *neocons* han donat al president americà un discurs que no tenia en el moment de guanyar les eleccions. George Bush és un home dèbil, sense una base ideològica sòlida. Aquest buit ha estat aprofitat per un grup d'«idealistes de dreta» per aconseguir un bon bocí del poder als Estats Units. Quan va començar la campanya pre-

sidencial de l'any 2000, els cercles *neocons* veien amb desconfiança Bush. Els feia por que seria un president com el seu pare, un vell aristòcrata de la costa est, un home mediocre però amb prou sentit polític per no acabar sent un titella de capfacció. I amb homes més forts que ell i més assenyats, com Jim Baker, que fou secretari d'Estat.

Una particularitat dels *neocons* és

Molts 'neocons' són neoconservadors que provenen de l'extrema esquerra nord-americana

que molts d'ells, amb l'històric Irving Kristol al capdavant, provenen de l'esquerra trotskista. Són antics marxistes que han anat evolucionant cap a la dreta i el neoliberalisme. Aquest és un fenomen molt nord-americà, però no solament: també a Europa un sector de la intel·lectualitat provinent de l'esquerra ha anat basculant vers posicions de dreta agressiva neoliberal. L'expressió Aznar va arribar a dir una vegada que ell no podia ser un *neocon* perquè no provenia de l'esquerra...

Hi ha un cert consens entre els analistes en el sentit que va ser l'I-S el que va facilitar la victòria *neocon* en el cor del poder a Washington. Els vel·ls conservadors com l'exsecretari de Defensa dels EUA Donald Rumsfeld van estrènyer el seu pacte amb els *neocons*.

L'obra repassa alguns dels refe-

coautors del llibre *Cons i neocons*, ofereixen en els seus escrits i articles una visió agosarada i original sobre els enemics de la llibertat.

Carl Schmitt i Ernst Jünger són casos que demostren que no sempre la filosofia és una arma al servei de la democràcia i del pensament crític. A vegades també serveix d'aliat a l'autoritarisme.

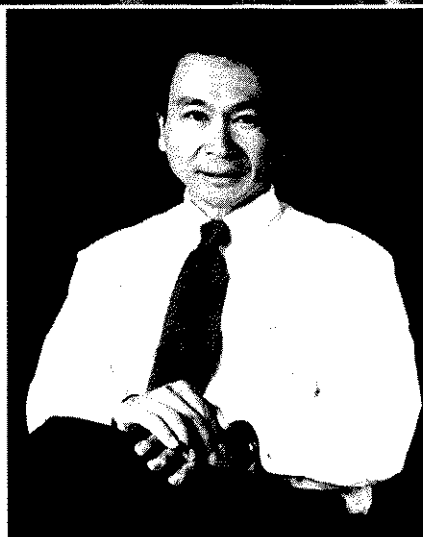
GEES » Vinculats a la COPE

La secció 'neoon' a l'Estat espanyol

A Europa hi ha *neocons*, però en pocs països tenen una gran incidència. El desgavell en què s'ha convertit la política de George Bush també ha acabat de desanimar molts conservadors continentals d'afegir-se als rengles d'aquesta gent. Curiosament, és a l'Estat espanyol on aquest nucli agressiu ha trobat més escalf. Concretament, prop de la FAES, la fundació que presideix José María Aznar, *Llibertat Digital* i la COPE.

El Grupo de Estudios Estratégicos (GEES) és l'associació que defensa els postulats neoconservadors a Espanya. Estretament vinculat a l'ala més extremista de la *caverna mediàtica*, el GEES es defineix com

una entitat independent dedicada a l'estudi i l'anàlisi de la realitat internacional i la defensa. La presideix Manuel Coma i entre els seus col·laboradors estrella hi ha noms habituals del *búnquer* proper al PP, com Ignacio Coidós; dirigents de la dreta, com el mateix Aznar, i moltes firmes d'analistes conservadors dels EUA, com George Will, un dels columnistes més influents en el Partit Republicà, i Charles Krauthammer. En la seva pàgina web, es poden llegir titulars com ara aquests: «Factor miedo: Lfbano y el estilo europeo del mantenimiento de la paz»; «Humillación internacional, la diplomacia española en sus horas más bajas». ■

→ A dalt, Ernst Jünger. A sota, el llibre coordinat per Joan Vergés i, a la dreta, Francis Fukuyama.

George Will » Analista 'neoon'

«El conservadorisme és realisme sobre la natura humana i la competència del govern»

Així parlen els *neocons*. Tret d'un article de George Will a *The Washington Post* que ha traduït el GEES. Sota el títol *Els conservadors, els progressistes i la realitat*, diu: «La mentalitat de les prestacions socials animades mitjançant l'Estat del benestar exacerba els conflictes socials entre generacions (transfereix riquesa als veïns), entre grups socials i ètnics (a través de la discriminació positiva) i entre els interessos organitzats mentre el govern, i no les forces impersonals del mercat, distribueix els escassos recursos. [...] Els conservadors tendeixen a preferir la llibertat i s'inclinen a ser confiats amb les desigualtats dels resultats. [...] El conservadorisme és realisme, sobre la natura humana i la competència del govern». ■

rents filosòfics d'aquest sector. Herrero de Miñón detalla les diferents línies del pensament conservador i se centra a discernir entre els anomenats *paleoconservadors* i els *neocons*. Als EUA s'anomena *paleoconservadors* els tradicionalistes del Partit Republicà, oposats al mateix Bush per la seva política immigratòria, que consideren massa liberal, i que tampoc no veuen amb simpatia l'intervencionisme militar a l'estranger pel que suposa de fortes despeses públiques. Herrero defensa una mena de postconservadorisme allunyat del radicalisme *neoon*.

Strauss, el papa

És força interessant l'estudi que fa Ruiz Simon de la figura de Leo Strauss, un *pope* d'aquest corrent d'idees. Strauss, que va ser professor de la Universitat de Chicago, va

estar molt influenciat per les idees antiliberals dels anys d'entreguerres, crítiques amb el parlamentarisme i la democràcia liberal. És ell qui va donar a conèixer als seus alumnes *neocons* de Chicago l'obra que ha enlluernat els defensors de la guerra contra el terrorisme: *La Guerra del Peloponès*, de Tucídides.

Uns noms importants que han fet forat en els joves adeptes *neocons* són Ernst Jünger i Carl Schmitt. Aquest era un jurista alemany més que fronterer amb el moviment nacional-socialista. Jünger, sense ser mai nazi, va coquetejar amb els corrents de pensament reaccionari que van oposar-se a la República de Weimar. És el que es va anomenar la Revolució Conservadora, que va tenir un moment de moda als anys trenta. Val a dir que les fronteres no sempre són nítides entre els diversos cor-

La caiguda dels 'neocons' a l'Iraq i la crua deserció de Francis Fukuyama

La guerra de l'Iraq ha estat l'èxit efímer i el gran fracàs del projecte *neoon*. Poques vegades un grup d'ideòlegs amb una visió molt rígida de la realitat han obtingut un triomf tan ràpid i sorprenent com els seguidors d'Irving Kristol. Persones de la seva filia com Richard Perle, Douglas Feith o John Bolton, han escalat els esglaons més elevats de la política nord-americana. I, a més, han estat capaços de dur a terme una part del seu programa, que passava per reordenar el mapa de l'Orient Mitjà.

L'ensulsiada al desert iraqià, amb unes tropes dels EUA desmoralitzades i clarament incapaces de posar

ordre en un vesper d'ètnies, clans i faccions polítiques, ha mostrat al món l'estupidesa d'una colla de fanàtics. Un dels qui primer s'han adonat del seu error ha estat Francis Fukuyama. En un article explosiu a *The New York Times* escrit al principi de 2006, es desmarcava dels seus col·legues *neocons* per criticar el fracàs de la campanya iraquiana.

El gir de Fukuyama ha escenificat les contradiccions internes dins del bloc de dreta dura que es va aplegar entorn de l'Administració de Bush. I coincideix amb una campanya electoral americana per al 2008 que promet emocions fortes. ■

rents conservadors. La relació de Jünger amb el nazisme és plena d'ambigüitats. D'altra part, Jünger era un intel·lectual que va viure fins als 700 anys i que causava una gran impressió en l'excanceller Helmut Kohl, que duia alguns dels seus visitants estrangers a visitar el vell filòsof a casa seva.

Josep Maria Terricabras estudia a fons l'obra i la figura de Francis Fukuyama, l'historiador que va teoritzar sobre un suposat final de la història, amb la victòria definitiva de la democràcia liberal i del capitalisme. Es tracta també d'un home que ha estat *baixa* en el moviment (vegeu la peça). L'estudi s'ha fet amb el suport de la Càtedra Ferrater Mora de la Universitat de Girona que ha mostrat des de fa anys interès pel món de les idees i ha desenvolupat una sòlida capacitat per divulgar-les. ■

Pre-Política conservadora

PERE SABORIT

Cons i Neocons: el rerefons filosòfic

Diversos autors. Edició de Joan Vergés
Documenta universitària
203 pàgines. 21 euros

Quan li van demanar, fa uns anys, a Manuel Fraga Iribarne per què era conservador, ell va respondre que no entenia que hi hagués gent que no volgués conservar llocs tan bonics com Santillana del Mar. Més enllà d'estirabots com aquest, quan hom pretén capturar el sentit del conservadurisme és fàcil ensopegar amb aparents contradiccions que dificulten certament la tasca. Així, davant la temptació d'atribuir a l'actitud conservadora el tret definitori de la major valoració de la seguretat, en detriment de la llibertat, es pot recordar que sovint ha anat de bracet amb el liberalisme econòmic més salvatge. O quan s'interpreta que l'element clau és la por als canvis, això sembla abocar a l'absurd de considerar que fins i tot l'antiga Unió Soviètica era conservadora pel fet de tómer (com qualsevol altre règim, d'altra banda) la seva desaparició.

Cons i Neocons és un mostrari excel·lent dels diversos sentits que ha anat adquirint el conservadurisme segons les èpoques o les societats. I la diversitat de plantejaments, pròpia de tota obra col·lectiva, accentua encara més aquesta dispersió de significats. Al marge dels capítols que són molt útils com a introducció al pensament d'autors com Ernst Jünger, Carl Schmitt o Leo Strauss, mereix una menció especial l'escrit de Miguel Herrero de Miñón, on estableix una tipologia del pensament conservador. A més de la càrrega erudita, i del coneixement de primera mà del conservadurisme, cal destacar-ne el to directe, gairebé confidencial, que el porta a fer afirmacions com la següent: "jo he conegut neoconservadors espanyols que, per mostrar la seva fidelitat al model americà, parlaven amb un accent foraster o tan sols bevien 'bourbon'". Però malgrat l'intent d'oferir una imatge simpàtica i amable del conservadurisme, aquest sempre arrossega un component, del tot preocupant, com és la seva fascinació per un ordre "pre-polític". El mateix Herrero de Miñón apel·la a un "ethnos previ i pre-polític", per no

parlar de la dialèctica amic-enemic de Carl Schmitt, o la referència habitual a una suposada comunitat primigènica, on predominarien els lligams d'ordre afectiu.

Com animals ferits, no ja per la modernitat, sinó per la racionalitat, els conservadors es revolten tot promovent el retorn, no a determinat sistema polític del passat, sinó a una forma de vida en què la política no seria necessària. Però això els aboca a la contradicció, en aquest cas no només aparent sinó constitutiva i irresoluble, d'argumentar a favor de l'opció de tornar a un estat de coses en què els arguments i les opcions lliures eren irrelevants. Un absurd que sovint ha denunciat Zygmunt Bauman, i que també és aplicable a Heidegger, un dels autors en què, tal com es recorda en aquest llibre, sovint s'ha inspirat, de manera més o menys explícita, el conservadurisme contemporani. El pensador alemany diu que ens hem d'esmerçar per anul·lar la importància de la voluntat humana de conèixer i transformar el món. Però, ¿com es fa això, si no és justament a través d'un suplement de força de voluntat...!?

Un jove contempla l'horitzó des d'un penya-segat. / JOAN SÁNCHEZ

El món bell terrible

LLUÍS MUNTADA

Colors de mar

Maria-Antònia Oliver

Proa

167 pàgines. 16 euros

La primera obra d'un escriptor acostuma a tenir encriptats els elements que en un futur conformaran el gruix primordial de la seva literatura. És molt probable que un escriptor estigui elaborant la mateixa obra al llarg de tota la seva vida, no en el to migrat de simple reiteració de patrons més o menys estereotipats sinó de modulacions cada cop més amples, igual que les últimes ones concèntriques que s'irradien des del bell mig del centre que deixa la pedra en caure sobre una aigua llisa. Maria-Antònia Oliver (Manacor, 1946) tenia vint-i-tres anys quan va publicar la seva primera novel·la, *Cròniques d'un mig estiu*. En aquell llibre ja s'hi prefiguraven els centres de gravetat formals i argumentals que es consoliden en l'obra posterior d'aquesta autora: predilecció per una veu narrativa en primera persona, que sotmet la pretesa objectivitat del món a una visió declaradament arbitrària; instint per narrar els

moviments de l'ànima d'uns protagonistes que registren les violentes transformacions del seu medi social, cultural, personal, paisatgístic i sentimental; mestria per aconseguir que la naturalitat del llenguatge oral arribi al lector amb tota la seva plasticitat; i motivacions literàries que exploren la soledat, el desarrelament, la descoberta, la *condició de dona*, la malaltia... Més tard, dues obres majúscules d'Oliver, *Joana E.* (1992) i *Tallats de lluna* (2000), no només ratificaran els embrions literaris d'aquella primera novel·la sinó que també s'erigiran en el precedent de *Colors de mar*, el llibre que avui ressenyem, un aplec de prosas autobiogràfiques que giren al voltant de la por, la malaltia, la perseverança, el record i l'immens buit batent que deixen els morts.

Al llarg de les setze proses que constitueixen aquest llibre el lector se sent transportat a un univers en què l'evocació del passat es desplega a través d'una atmosfera d'ensonyaments, camins debolits, passions i sensualitats embalsamades, que expressen la seva fúria antiga però sempre des del moviment glaçat de què és capaç una memòria implacable quan

fa inventari d'allò viscut. Als contes *Mel i Blanqueta*, la veu de dues goses ajuda a recompondre les peces perdudes dels trencaclosques vitals dels seus amos. En totes les proses s'alça una elegia dels móns físics i espirituals que desapareixen a poc a poc davant del control narratiu d'una escriptora que consigna aquest crepuscle. Les imatges visuals es textualitzen. Els matisos miniats dels paisatges es compassen amb el destí dels protagonistes, i tots dos elements formen un sol fris narratiu on no es cau en la nostàlgia paralitzant perquè Oliver intenta alçar l'esperança exsangüè de poblar el buit, reelaborar una memòria d'aquells espais de vida que van quedar estroncats ("jo volia contar-te que el món és bell i terrible"). Llàstima que aquesta conquesta xerriqui en alguns moments —molt pocs—, sobretot pel mal acabament d'alguns contes o per un to a estones excessivament mel·liflu, atapeït de diminutius, que no s'adiu gens amb la força cruent i insubornable que anima aquests proses. Tot amb tot, ens trobem davant d'una bella aliança entre l'evocació desbordant i el domini narratiu.

ELS VOSTRES CLÀSSICS

Campana sobre Campana

JORDI LLOVET

Ens hem passat tres quarts de segle sense poder llegir en català la poesia i la prosa poètica de Dino Campana (1885-1932), i ara resulta que en tenim dues versions simultànies: la que ha traduït Susanna Rafart, amb estudi preliminar de Francesco Ardolino (*Canti orfici - Cants òrfics*, Ed. Moll, Palma de Mallorca, 2007), i la traduïda per Arnau Pons, amb notes seves i annexos de Brunel·la Servidei, Rossend Arqués i el mateix Pons (Lleonart Muntaner, Editor, Palma de Mallorca, 2007). No cometrem l'error de comparar aquestes dues edicions, encara que tinguem l'estimació més alta per l'art de la comparació: d'ella prové tot coneixement, per molt "odioses" que les comparacions semblin als amants dels tòpics. Parlarem, doncs, de la primera versió que ens va arribar a les mans, la d'Ardolino-Rafart, sense que això signifiqui cap demèrit envers l'altra: *premier venu, premier servi*.

Hi ha diverses tipologies de "bojos", en la literatura universal, que han donat obres de característiques molt diferents: de fet, es podria fer una història de la literatura universal a partir, potser no solament de la follia, però sí de l'extravagància, la raresa i l'oradura. (Avui ja s'ha de ser molt boig i molt excèntric per escriure versos i literatura en general). Entre la munió de bojos de què va plena la literatura, hi destaquen tres models: 1) el model "Torquato Tasso"; 2) el model "Hölderlin"; i 3) el model "Dino Campana".

El primer model representa un tipus d'home que ha tingut tota mena de facilitats per escriure i que, abans de la follia, publica una obra ensopidíssima (*Jerusalem, alliberada*), que només recordem per la influència que va tenir en d'altres autors, com Goldoni i Goethe —que van escriure respectives tragèdies sobre la vida del Tasso, més que sobre la seva obra—, com Lord Byron (*The Lament of Tasso*), o com Donizetti, que va compondre una òpera sobre la vida de l'autor, amb llibret de Jacopo Ferretti. Tot això que hem

esmentat és, de llarg, superior a l'obra cabdal del desafortunat Torquato, que va ser tancat a l'Hospital de Santa Anna, a Ferrara, entre 1579 i 1586.

El segon model, el que representa Hölderlin, és el d'un home que, abans de tornar boig, ja havia donat a les lletres universals una producció tan extraordinària, que gairebé ni cal preocupar-se (sentimentalisme a banda) pel fet que passés la meitat de la seva vida tancat a la casa del senyor Zimmer, fuster a la incomparable ciutat de Tübingen. Tot el que ens ha pervingut de la seva producció abans de 1806 és d'un nivell tan aclaparador, que la gent ja ni es recorda que Hölderlin va acabar foll, donant la *tabarra* als seus hostes tocant a l'espineta, durant més de trenta anys seguits, les variacions de Mozart: "Ah, vous dirai-je, maman".

"Entre la munió de bojos de què va plena la literatura universal, hi destaquen tres models"

El tercer model és el de Dino Campana: un pertorbat mental des de la infància, que, amb penes i treballs, forja una obra d'unes dues-centes pàgines que té dificultats a publicar, una obra que, al cap de molts anys, descobreixen, mig meravellats, una colla d'investigadors italians mig desvagats (n'hi ha pertot), preuant-ne, especialment, el fet de ser l'obra prou notable d'un home al qual tota la vida li va faltar un punt de cocció. En aquests casos, pot molt més el mite que la qualitat intrínseca de l'obra.

¿És fluixa? De cap manera: és molt interessant, i té moments de glòria. En diré més: en la versió de Susanna Rafart, poeta ella mateixa, adquireix una qualitat lingüística i expressiva de primera. Però el mite hi resulta sempre superior als versos o a les proses poètiques: no s'hi pot fer res. Siguem justos: Campana no solament va sofrir tots els inconvenients que comporta la follia, sinó que, a més, va haver d'entomar, amb certa ingenuïtat, unes influències massa diverses: ara s'hi troba la influència de Baudelaire (aquest, sobretot), com en els poemes *Somni d'una Quimera* i *Dia d'un neurastènic*, fills directes dels poemes nº 17 i 120, respectivament, de *Les flors del mal*; ara s'hi veu la mà benefactora (?) dels decadents del fi-de-segle (D'Annunzio, Oscar Wilde); ara ressonen Rimbaud i Lautréamont; i tot sovint s'hi troben clares deixies de la poètica futurista, com al poema *Somni de la presó*, amb la inevitable presència de les locomotores, els llums elèctrics i els pals de telègraf, en aquest cas per via directa de Marinetti, possiblement.

Tot plegat un garbuix molt notable que, com ja hem dit, es sosté en català gràcies a una traducció prodigiosa, molt d'època, amb inclusió de "carnerismes" tan agradables com "ombrívola", "jovenívola" i "pensívola". Campana pot ser anecdòtic: aquesta versió catalana, per contra, entre la introducció d'Ardolino i la traducció de Rafart, és literatura de patent.